

## Letecký útok: úloha a význam ofenzivního letectva

Schopnost vést letecký útok, často skromně skrývaná za pojmem letecký protiútok, se mezi bezpečnostně-politickými činiteli netěší žádné velké oblibě. Zatímco je způsobilost k sebeobraně politicky nesporná, je s pojmem ofenziva většinou spojována také agrese. To se zřetelům k historickým zkušenostem a k celá desetiletí trvajícím zaměřením obrany země (Německa, pozn. překl.) proti existenciálnímu ohrožení sotva udivuje. Dokonce i v odborných kruzích a u ozbrojených sil jsou úloha a význam disponibility ofenzivní leteckou silou často podceňovány. Kromě toho, nesporné deficity ve výzbroji, zvláště v oblastech protivzdušné obrany a letecké dopravy, vedou k příslušným nákupním prioritám, které způsobují, že je koncepční a operační řádová hodnota leteckého útoku zatlačována dále do pozadí.

Je schopnost vést útok ještě vůbec vhodná pro naši dobu? Nejedná se spíše o opatření pro udržování míru a o humanitární opatření v rámci Spojených národů, která jsou svou povahou defenzivní?

Především je nutno konstatovat, že ani určitý zbraňový systém, ani určitá vojenská organizace nejsou výlučně ofenzivní nebo defenzivní. Někjaký zbraňový systém může být téměř ve všech případech užitečný jak pro agresora, tak pro obránce. Tak zajisté není možno ve skutečnosti dokázat, že útočné zbraňové systémy nejsou v žádném případě vhodné pro obranu, resp. že obranné zbraňové systémy nejsou v žádném případě vhodné k útoku. Také ani útok, ani obrana nejsou „výlučnými“ aktivitami. Strategická ofenziva zahrnuje obranné operace, které zase mohou zahrnovat útok jako druh boje. Naopak, defenzivní strategický cíl může vyžadovat ofenzivní vedení operací, jež zase zahrnuje také obranné boje. Rozhodující součástí defenzivy je protiútok; rozhodující složkou ofenzivy je obrana proti protiútokům. Proto, když obě válčící strany používají obou forem činností, nemá rozhodující rozdíl mezi útokem a obranou principiální povahu; spočívá spíše v oblasti pořadí a těžiště. Jinými slovy, rozhodující rozdíl mezi útočníkem a obráncem spočívá v tom, že útočník útočí jako první a obránce útočí jako druhý.

Vzhledem ke změnám bezpečnostně-politickým rámcovým podmínkám vznikají pro Německo nové, zvláště také ofenzivní úkoly zasazení letectva. Tyto úkoly zahrnují prosazování sankcí, ochranu ohrožených států a případně osvobození okupovaných zemí, jakož i zásobování civilního obyvatelstva pomocnými prostředky. Prosazování hospodářského embarga, například, vyžaduje nejen defenzivní zasazení letectva, jako jsou hlídkové lety anebo ochranný doprovod, nýbrž také možnost ofenzivně působit proti porušování embarga. Také ochrana pomocných dodávek proti útokům může zahrnovat ofenzivní opatření.

Za těchto okolností se bezpečnostně-politická debata v Německu často zdá být rozporná. Mnohá z veřejně diskutovaných zasazení představují pro ozbrojené síly - v rámci **defenzivního** strategického cíle - **ofenzivní** vojenské operace. Politické požadavky např. na zákrok v Bosně, i kdyby to bylo jen ve smyslu zřízení pásma zákazu letů, nemohou být splněny samotnými defenzivními silami, jestliže bude protivník klást odpor těmto opatřením. Vedle mnoha jiných vojenských úkolů by musely stíhací letouny útočit na nepřátelská

letadla, která pronikla do *no-fly zone*, a v případě rozsáhlejších úkolů by stíhací bombardovací letouny musely vyřadit postavení protivzdušné obrany, resp. dělostřelectva protivníka. Také válka v Perském zálivu tyto úvahy potvrzuje: Kuwajt nebyl osvobozen „defenzivní obranou“. Kdyby byla útočná schopnost amerických ozbrojených sil omezena na úroveň vedení boje, nemohla by být operace Pouštní bouře provedena úspěšně. Úspěch závisel na **strategicko-operační ofenzivní schopnosti** Spojených států. Také zde platí: strategické ofenzivní schopnosti bylo použito pro defenzivní strategický cíl.

Takto je zřejmé, že teoreticky čistě defenzivní zaměření vlastních vojenských schopností ve skutečnosti může být nejen sotva možné a účelné, nýbrž také politicky nežádoucí. Ozbrojené síly jsou nástrojem zahraniční politiky státu - také demokratického právního státu. Pochybovat o instrumentálním charakteru ozbrojených sil by znamenalo vyjmout vojenskou moc z politického vztahného rámce. Zasazení vojenské moci - jak nepřímé, aby např. byly diplomacii dodány věrohodnost a důraz, tak přímé - nevyjadřuje ostatně žádné selhání politiky. Taková tvrzení spíše svědčí o nepolitickém chápání vojenské síly. Jak zasazení ozbrojených sil, tak také jejich ne-zasazení slouží politickému cíli, a je proto vysoce politickou záležitostí. Politická praxe zvláště v poslední době zřetelně dokazuje, že právě neschopnost politiky dospět k rozhodnutí pro zasazení ozbrojených sil představuje selhání politiky.

Obrana země stojí i nadále v těžišti úkolů Spolkových ozbrojených sil. Ústavní poslání a základní péče státu o bezpečnost zajišťují disponibilitu ozbrojených sil k ochraně vlastního obyvatelstva a vlastní země; závazky v rámci Aliance jsou tomuto poslání prakticky postaveny na roveň. Tento **základní úkol** platí bez ohledu na skutečné **aktuální riziko**. Vojenské **schopnosti**, nikoli v přítomnosti dominující **záměry** států, které nejsou spojenci Německa, jsou měřítkem vlastního zajištění proti riziku. Proto je dalším ústředním úkolem ozbrojených sil zachování evropské rovnováhy a vojenská stabilizace smluvně vytvořeného mírového řádu v Evropě (pařížská charta).

Na základě změněných politických rámcových podmínek platí však rozšířené chápání bezpečnosti. „Rozšířený pojem bezpečnosti“ nachází svoje naplnění v „rozšířeném pojmu obrany“. Obrana již není výlučně **obranou země**, nýbrž kromě toho **obranou zájmů** vlastních i aliančních. Německo je při ochraně svých zájmů odkázáno na alianční solidaritu, a proto se nemůže natrvalo zříci obrany společných zájmů v mnohonárodním rámci.

Míra ovlivňování rozhodování v mnohonárodních a mezinárodních organizacích, jakož i mezinárodního vývoje samotného se měří do značného stupně váhou, s níž se vstupuje na příslušné mezinárodní fórum. Tato váha však je určována v prvé řadě nikoli kvantitativně, nýbrž spíše věrohodnou připraveností k přejímání rizik a břemen (a jejich skutečným převzetím v případě potřeby). K zajištění svého vlivu musí Německo přispět také vojensky a nemůže se omezovat jen na placení finančních příspěvků. V této souvislosti se Německo musí rozhodnout, zda poskytne malý příspěvek k mnohonárodnímu zajišťování a obnovení míru ve formě přepravní kapacity a převzetí některých obranných úkolů, nebo zda dodá k dispozici mohutný prvek zahrnující všechny vojenské úkoly. Partneri Německa v Alianci a světové společenství očekávají od Německa nejen to, že poskytne svůj příspěvek, který odpovídá jeho ekonomické výkonnosti a velikosti země. Očekává se také, že se Německo neomezí na prosté defenzivní úkoly a nepřenechá nepopulární ofenzivní zákroky spojencům, nýbrž že se bude v plném rozsahu podílet na všech společných opatřeních usku- tečňovaných v rámci Aliance.

Ty ozbrojené síly, které mají přispět ku pomoci jiným státům, musejí disponovat také a především strategickou, minimálně však operační ofenzivní schopností. Primárně defenzivním zaměřením ozbrojených sil nelze docílit věrohodného odstrašování před útoky na třetí zemi a zmařit již uskutečněnou invazi. Dokonce odstrašování před útoky na Alianci resp. vlastní zemi je sotva možné, když nelze působit žádnou protihrozbou. Přitom je důležitým úkolem sil protivzdušné obrany ochrana vlastního ofenzivního potenciálu.

Volnost jednání všech druhů ozbrojených sil závisí na stupni vlastní převahy ve vzduchu. Převaha ve vzduchu se dosahuje v podstatě zničením nepřátelského potenciálu pro vedení letecké války. V této souvislosti je zcela zřejmé, že obrana musí zahrnovat více než zničení pumy nebo rakety krátce před dopadem na zem. Obrana musí zahrnovat ničení nepřátelského útočného potenciálu na zemi resp. krátce po vzletu. S trvalým účinkem a se zřetelem k zabránění vlastním ztrátám to není možné bez zasazení útočných leteckých sil.

V rámci řešení krizí musí být také možné hrozit vojenskými důsledky. Když může agresor ze své zahraničně-politické kalkulace vyloučit negativní vojenské důsledky pro sebe a svou zemi, jsou vyhlídky na úspěšné omezení konfliktu malé. Účinnost hrozby v rámci řešení krize spočívá ve věrohodně vyhlášené připravenosti k realizaci této hrozby. Mnohdy musí být rychle dán příklad, aby byl vlastním požadavkům propůjčen důraz; v jiných případech postačí demonstrace příslušné vojenské schopnosti a připravenosti k jejímu použití na úrovni nižší než je operační zasazení ozbrojených sil. Vcelku nesmí být agresorovi dovoleno, aby svůj vojenský potenciál rozvinul bez jakéhokoli rizika. Bez toho nemůže být nepřiznivá nebo nežádoucí vojenská situace samotnými defenzivními prostředky vyloučena.

Jako předběžný výsledek platí: Chápání čistě ochranné funkce při příslušném složení sil a při nedostatku sil protivzdušné obrany může být sice u partnerů v Alianci hodnoceno jako důležitý příspěvek k solidaritě. Avšak spojenecké závazky nejsou s výlučně defenzivní orientací ozbrojených sil slučitelné, a také pro partnery mají jen omezenou hodnotu. Koope- rační schopnost Německa by tím byla značně omezena a měla by zpětné účinky na vlastní bezpečnost Německa. *Bez věrohodné ofenzivní schopnosti chybí při řešení krizí důležitý prvek pro ovlivňování procesu rozhodování protistojící strany.* Tak dochází k vyloučení důležité možnosti zabraňování a omezování konfliktů z hlediska jejich rozsahu a trvání.

Také z hledisek politiky odzbrojení nemá primární zaměření na defenzivu žádný smysl. Jedním z důsledků dalekosáhlého odzbrojení, jemuž je v rámci bezpečnostně-politické diskuse v Německu sotva věnována pozornost, je jeho účinek na tzv. poměr prostor-síly v souvislosti s obranou země. Redukce sil, které jsou k dispozici pro obranu daného prostoru, vede ke zřetění obrany. Za podmínky oslabených obranných prostorů se význam pojmů „ofenziva“ a „defenziva“ mění do značné míry v jejich opak. V případě omezeného cíle útočníka, který proto také vyžaduje zasazení jen omezených sil a tím nepřipustí, aby se časový činitel stal výhodou pro obránce (narůstání sil, obranné přípravy), spočívá typická ofenzivní operace v rychlém obsazení důležitých strategických bodů anebo prostorů protivníka a v zajištění zástav. Potom se tyto rychle proniknuvší síly musejí prakticky výlučně bránit. Typická defenzivní operace bránců se země bude spočívat v útoku jejich ozbrojených sil proti nyní se bránícímu útočníkovi, resp. v obsazení nepřátelského území a v získání vlastních zástav, aby země v následných vyjednáváním měla patřičnou váznost. V případě oslabených obranných prostorů se zvyšuje význam mobility a rychlé dostupnosti palebné síly; jinými slovy: při rozsáhlém odzbrojení nabývají na významu ofenzivní

prostředky. „Čistá“ obrana předpokládá finančně neúnosnou a s cíli odzbrojení neslučitelnou „hustotu“ obranných linií.

Stručně: odzbrojení a defenzivní orientace ozbrojených sil nejsou vzájemně slučitelné. Odzbrojení vyžaduje zvýšení ofenzivní schopnosti; zvýšení ofenzivní schopnosti umožňuje - v omezeném rozsahu - odzbrojení.

Další, většinou přehlížený aspekt spočívá v tom, že *ofenzivní prostředky letecké války představují poslední zbývající možnost jaderné účasti Německa. Disponibilitou nosičů, tj. za daných rámcových podmínek stíhacího bombardovacího letounu Tornado, Německo demonstruje svůj zájem na zachování jaderného ochranného poměru a zajišťuje si tím spoluúčast na jaderném plánování americké ochranné síly. Politická váha v Alianci a rozsah vlivu v rámci možného řešení jaderné krize budou konečkonců určovány mírou účasti na bojových prostředcích a nosičích Aliance.*

\* \* \*

Nové bezpečnostně-politické rámcové podmínky - dalekosáhlé odzbrojení, nové úkoly zvláště v oblasti zajištění a obnovení míru - zvýšily význam ofenzivního letectva. Za těchto okolností je důležité, aby ve středně- až dlouhodobém plánování byly patřičně respektovány modernizace a výzbroj letectva.

*Článek Dr. Holgera H. Meyho byl uveřejněn v srpnovém (1994) čísle časopisu Wehrtechnischer Report. Zkráceno, redakčně upraveno.*

-NAS-